

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 58 0 P 193800 23 Rev
Sarajevo, 19.09.2023. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija: Gorana Nezirovića, kao predsjednika vijeća, Svjetlane Milišić-Veličkovski i Senada Mulabdića, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja N.M. iz B., ..., koga zastupa punomoćnik Elvedin Alagić, advokat iz Bihaća, protiv tuženog Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje, Mostar, radi isplate duga, vrijednost spora 11.000,00 KM, odlučujući o reviziji tuženog protiv presude Kantonalnog suda u Mostaru broj: 58 0 P 193800 19 Gž od 10.11.2022. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 19.09.2023. godine, donio je

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tužitelja za naknadu troškova postupka nastalih u povodu revizije.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Mostaru broj: 58 0 P 193800 17 P od 08.09.2019. godine obavezan je tuženi da tužitelju isplati ukupan iznos od 11.628,59 KM sa zakonskom zateznom kamatom od dana podnošenja tužbe pa do isplate, kao i da mu naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 3.799,20 KM, sve u roku od 30 dana.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Mostaru broj: 58 0 P 193800 19 Gž od 10.11.2022. godine žalba tuženog je odbijena kao neosnovana i pobijana presuda u cijelosti potvrđena.

Protiv drugostepene presude reviziju je izjavio tuženi zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, pozivom na odredbe člana 237. st. 1, 3. i 5. Zakona o parničnom postupku, te predložio da ovaj sud reviziju usvoji, pobijanu presudu preinači na način da se žalba tuženog usvoji i prvostepena presuda preinači tako što će se odbiti tužbeni zahtjev ili da obje nižestepene presude ukine i predmet vrati na ponovno odlučivanje prvostepenom sudu.

U odgovoru na reviziju tužitelj je osporio sve revizijske tvrdnje tuženog i predložio da se revizija odbaci kao nedopuštena ili odbije kao neosnovana, uz naknadu troškova sastava odgovora na reviziju u iznosu od 1.147,00 KM.

Nakon što je ispitao pobijanu presudu u granicama razloga iz revizije i po službenoj dužnosti u smislu odredaba člana 241. stav 2. Zakona o parničnom postupku¹, ovaj sud je našao da je revizija dopuštena, ali nije osnovana .

Odredbama člana 237. st. 1. i 2. propisano je da stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravomoćne presude donesene u drugom stepenu u roku 30 dana od dana dostave prepisa presude, te da revizija nije dozvoljena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 30.000,00 KM, a u privrednim sporovima 50.000,00 KM. Prema odredbi člana 237. stav 3. Zakona o parničnom postupku, na koju ukazuje i revident, propisano je da izuzetno Vrhovni sud Federacije može dopustiti reviziju u svim predmetima ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

Prema odredbi stava 4. navedenog člana, u slučajevima u kojima revizija nije dozvoljena prema odredbi stava 2. tog člana, stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostepene presude ako odluka o sporu zavisi od rješenja nekog materijalnopravnog ili procesnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. U takvom slučaju, prema odredbi stava 5. istog člana, stranka u reviziji treba određeno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg je podnijela izuzetnu reviziju, uz određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, te izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Vrijednost revizijom pobijanog dijela presude u konkretnoj pravnoj stvari ne prelazi vrijednosni cenzus iz člana 237. stav 2. Zakona o parničnom postupku, pa revizija nije dopuštena po osnovu te zakonske odredbe.

Ispitujući dopuštenost izuzetne revizije, ovaj sud je cijenio da je revident, predlažući da se revizija dopusti, ukazao da su odluke nižestepenih sudova suprotne ranijoj sudskoj praksi i stavu Ustavnog suda BiH u pogledu prava korisnika penzije na isplatu zatezних kamata na penzije isplaćene sa zakašnjenjem. Iz navoda revizije proizlazi da tuženi smatra odlučivanje o reviziji značajnim za primjenu prava u drugim slučajevima zbog toga što je Ustavni sud BiH u svojim odlukama broj AP-3856/15 od 27.02.2018. godine i AP-4825/16 od 23.10.2018. godine ukazao da se na pravne odnose uređene Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju ne mogu primijeniti odredbe Zakona o obligacionim odnosima, budući da novčano potraživanje ne proizlazi iz obligacionog odnosa tužitelja sa revidentom. U tom smislu, revident postavlja sljedeće pravno pitanje koje smatra značajnim za primjenu prava i u drugim slučajevima:

Da li je revident Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje u slučajevima kada se primjenjuje Zakon o upravnom postupku i Zakon o provođenju kontrole zakonitosti korištenja prava iz oblasti braniteljsko- invalidske zaštite i postupka prema nalozima - uvjerenjima (FMB2) Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, u obvezi plaćati zakonske zatezne kamate propisane Zakonom o obveznim odnosima za vremenska razdoblja kada je zakonito obustavljeno pravo i isplata mirovina korisniku primjenom Zakona o kontroli zakonitosti prava iz oblasti braniteljsko-invalidske zaštite?

¹ „Službene novine Federacije BiH“ broj 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

Razmotrivši postavljeno pravno pitanje, ovaj sud je ocijenio da je odlučivanje o reviziji značajno za primjenu prava u drugim slučajevima, te da su ispunjeni uslovi za izuzetnu dopustivost revizije iz člana 237. st. 3, 4. i 5. Zakona o parničnom postupku.

Naime, ovaj sud je utvrdio da je dosadašnja praksa sudova u BiH u pogledu pitanja prava na kamate na dospjele, a neisplaćene iznose penzija neujednačena. Ustavni sud BiH je, u odlukama na koje se tuženi poziva, našao da nema elemenata proizvoljnosti u stavu vrhovnih sudova Republike Srpske i Federacije BiH prema kojem na iznose dospelih a neisplaćenih penzija ne teku zakonske zatezne kamate, budući da to nije izričito predviđeno Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju, a novčano potraživanje korisnika penzije ne proizlazi iz njegovog obligacionog odnosa s Federalnim zavodom, pa nema primjene Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, u pojedinim odlukama vrhovnih sudova, donesenim u upravnom sporu po zahtjevu za vanredno preispitivanje (npr. presuda Vrhovnog suda Federacije BiH broj: 03 0 U 016238 22 Uvp od 16.02.2023. godine, presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj: 15 0 U 004578 20 Uvp od 18.02.2021. godine), zauzet je drugačiji stav - da se na potraživanja korisnika penzije prema nosiocu osiguranja primjenjuje odredba člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ali se isplata kamate ne može tražiti u upravnom, već samo u parničnom postupku. S obzirom na navedeno, ovaj sud je cijenio da bi odgovor na pitanje koje postavlja revident bio važan za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Predmet spora u ovoj pravnoj stvari je zahtjev tužitelja da mu tuženi isplati zakonske zatezne kamate zbog kašnjenja u isplati penzije i procesnu kamatu na ukupan iznos zateznih kamata od dana podnošenja tužbe do isplate.

Iz činjeničnih utvrđenja prvostepenog suda proizlazi da je tužitelju rješenjem tuženog od 11.10.2004. godine bilo priznato pravo na starosnu penziju u mjesečnom iznosu od 581,8869 KM počev od 01.06.2004. godine (primjenom Uredbe o povoljnijim uvjetima za sticanje prava na starosnu penziju vojnih osiguranika Vojske FBiH); da mu je u skladu s tim rješenjem penzija isplaćivana do 01.01.2012. godine; da je, na osnovu privremenog rješenja direktora tuženog od 25.01.2012. godine, tužitelju od 01.01.2012. godine obustavljena isplata starosne penzije; da je tuženi, drugostepenim rješenjem od 27.04.2012. godine odbio žalbu tužitelja protiv privremenog rješenja, ukinuo rješenje o penziji od 11.10.2004. godine, te odlučio da tužitelju, počev od 01.01.2012. godine, prestaje pravo na starosnu penziju (ovakvo rješenje je doneseno zbog toga što je u postupku revizije Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida utvrdilo da tužitelj tokom rata kao pripadnik oružanih snaga nije ostvario tri godine efektivnog staža); da je tužitelj podnio žalbu, a naknadno i tužbu u upravnom sporu radi poništenja rješenja tuženog od 25.01.2012. i 27.04.2012. godine, te su presudom Kantonalnog suda u Mostaru od 23.01.2013. godine poništena navedena rješenja, a presudom Vrhovnog suda Federacije BiH od 23.03.2017. godine, odbijen zahtjev tuženog za vanredno preispitivanje te presude Kantonalnog suda; da je tuženi donio rješenje od 15.03.2017. godine, kojim su tužitelju ponovo uspostavljeni pravo na penziju i isplata starosne penzije počev od 01.01.2012. godine; da je tužitelju 5.5.2017. godine izvršena uplata zaostalih penzija za period od 01.01.2012. godine do 30.04.2017. godine, u ukupnom iznosu od 41.174,50 KM na ime glavnog duga; da je finansijskim vještačenjem utvrđen iznos kamata na navedene iznose penzija za period od 01.01.2012. godine do 30.04.2017. godine.

Na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja, prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev, našavši da je tuženi dužan tužitelju isplatiti kamatu na penzije isplaćene sa zakašnjenjem, na osnovu člana 277. Zakona o obligacionim odnosima.

Drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja prvostepenog suda, zaključivši da da su poništenjem privremenog rješenja tuženog od 25.01.2012. godine i rješenja od 27.04.2012. godine, poništene pravne posljedice koje su ta rješenja proizvela, što u konkretnom znači da je valjalo nastaviti isplatu starosne penzije tužitelju po rješenju od 11.10.2004. godine, jer je tuženi i bez donošenja novog rješenja (15.03.2017. godine) imao valjan pravni osnov da tužitelju isplaćuje penziju u mjesečnom iznosu od 581,8869 KM, počev od 01.01.2012. godine. Drugostepeni sud stoga zaključuje da zakašnjenje u isplati dospjelih penzija nije moguće opravdati novim postupkom i potrebom pribavljanja novog uvjerenja od Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida.

Tačno je, kako to navodi revident, da se o pravima i obavezama na osnovu penzijskog i invalidskog osiguranja odlučuje primjenom Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju FBiH², kao i da taj zakon ne sadrži odredbu kojom bi bilo izričito predviđeno pravo korisnika penzije na zateznu kamatu u slučaju docnje isplatioca – nosioca osiguranja, niti opštu odredbu kojom bi bila predviđena supsidijarna primjena Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, pravosnažnošću rješenja kojim se utvrđuje pravo na penziju, za Federalni zavod penzijskog i invalidskog osiguranja nastaje obaveza isplate penzije, a za korisnika penzije nastaje pravo da mu se ta penzija isplaćuje u mjesečnim iznosima. Postojanje potraživanja utvrđenog pravomoćnim aktom nadležnog organa, za korisnika prava predstavlja legitimno očekivanje da će to potraživanje i ostvariti.

Ukoliko nosilac osiguranja ne izvršava svoju obavezu utvrđenu pravosnažnim rješenjem, korisnik penzije ima mogućnost u parničnom postupku tražiti isplatu neisplaćenih penzija. Radi se o građanskopravnom sporu za isplatu dugovanog, po osnovu obaveze utvrđene pravomoćnim rješenjem nadležnog organa.

U tom smislu, Federalni zavod, kao nosilac obaveze utvrđene pravomoćnim aktom i dužnik u građanskopravnom odnosu, dužan je na osnovu odredbe člana 277. Zakona o obligacionim odnosima³ platiti i kamatu na potraživanja koja je isplatio sa zakašnjenjem. Tom zakonskom odredbom propisano je da dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i zateznu kamatu po stopi utvrđenoj zakonom.

Na ovakav zaključak upućuje tumačenje Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju i Zakona o obligacionim odnosima u skladu sa Evropskom konvencijom za ljudska prava.

Naime, pravo na penziju, utvrđeno pravosnažnim rješenjem, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: Evropski sud), kao i Ustavnog suda BiH, predstavlja imovinu u smislu odredbe člana 1. Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: Evropska konvencija). Takav stav Evropski sud je zauzeo, između ostalog, u presudi u predmetu Nedić i Džojić protiv Hrvatske, zahtjevi

² „Službene novine Federacije BiH“ br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12

³ „Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list R BiH“ br. 2/92 i 13/94, „Službene novine FBiH“ br. 29/03 i 42/11

br. 26813/15 i 18153/16 od 23.09.2021. godine, st. 46-47. Država Bosna i Hercegovina je obavezna osigurati uživanje tog prava bez neopravdanih ograničenja. Zakašnjela isplata penzije predstavlja ograničenje prava na imovinu. Ograničenje odnosno lišavanje prava na imovinu dozvoljeno je samo u javnom interesu, pod uslovima predviđenim zakonom i ako zadovoljava zahtjev proporcionalnosti postizanjem pravične ravnoteže između zahtjeva općeg interesa zajednice i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca. U suprotnom, miješanje u pravo na imovinu predstavlja kršenje prava iz člana 1. Protokola br. 1. U tom smislu, odricanje prava na obeštećenje u vidu zatezne kamate korisniku penzije kojem je penzija, bez zakonskog osnova, isplaćena sa zakašnjenjem, moglo bi se smatrati pretjeranim teretom za pojedinca.

Ovaj sud je takođe cijenio da i sam Evropski sud za ljudska prava, u svojim presudama kojima nalaže isplatu neisplaćenih penzija (kao materijalnu štetu koja je nastala podnosiocu predstavke čija je pravo na imovinu povrijeđeno), određuje i isplatu kamata na dugovane iznose penzije (presuda Evropskog suda u predmetu Grudić protiv Srbije, broj 31925/08 od 17.4.2012. godine, st. 92).

S obzirom na sve izloženo, ovaj sud nalazi da korisniku penzije kome su pojedini mjesečni iznosi penzije isplaćeni sa zakašnjenjem, a za takvo zakašnjenje nije bilo zakonskog osnova, pripada pravo na isplatu zakonskih zateznih kamata na te iznose.

Ovakvo pravno stanovište zauzeto je i na sjednici Građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije BiH 14.09.2023. godine.

Sljedstveno navedenom pravnom stavu, zakonska zatezna kamata teče i u slučajevima kada je do kašnjenja u isplati penzija došlo usljed primjene Zakona o provođenju kontrole zakonitosti korištenja prava iz oblasti braniteljsko-invalidske zaštite.

U konkretnom slučaju, rješenja na osnovu kojih je tužitelju obustavljena isplata penzije, a kasnije i prestalo pravo na starosnu penziju poništena su presudom Kantonalnog suda u Mostaru broj: 07 0 U 007078 12 U od 23.01.2013. godine. Prema odredbi člana 57. Zakona o upravnim sporovima⁴, kad sud poništi osporeni akt ili osporeni i prvostepeni akt, predmet se vraća u stanje u kome se nalazio prije nego što je poništen akt donesen. I prema odredbi člana 266. stav 1. Zakona o upravnom postupku⁵, poništavanjem rješenja poništavaju se i pravne posljedice koje je takvo rješenje proizvelo. Stoga, poništenjem rješenja na osnovu kojih je tužitelju obustavljena isplata starosne penzije, odnosno prestalo pravo na penziju, prestaju sve pravne posljedice koje su ta rješenja proizvodila. Tužitelju, dakle, pripada pravo na isplatu svih penzija od dana obustave isplate, pa kako je tuženi zadocnio sa njihovom isplatom, na sve navedene iznose isplaćene sa zakašnjenjem teče i zatezna kamata.

U postavljenom pravnom pitanju revident se pogrešno referira na zakonitost obustave isplate penzija i prestanka prava. Po ocjeni ovog suda, iako je predmetni postupak kod tuženog vođen na osnovu odredaba Zakona o provođenju kontrole zakonitosti korištenja prava iz oblasti boračko-invalidske zaštite, rješenja donesena u tom postupku nisu bila zakonita, na što nedvojbeno ukazuje okolnost da su poništena presudom Kantonalnog suda u Mostaru, koja je potvrđena i presudom Vrhovnog suda Federacije BiH. Sudovi u upravnim sporovima, prema odredbi člana 1. Zakona o upravnim sporovima, odlučuju o zakonitosti

⁴ „Službene novine Federacije BiH“ broj 9/05

⁵ „Službene novine Federacije BiH“ br. 2/98 i 48/99

upravnih akata, pa do poništenja upravnog akta dolazi upravo u situaciji kada sud utvrdi da se radi o aktu koji nije zakonit.

U konkretnom slučaju, dakle, rješenjima tuženog kojima je tužitelju obustavljena isplata starosne penzije, odnosno utvrđen prestanak prava na starosnu penziju, nedostaje element zakonitosti, pa su, po ocjeni ovog suda, nižestepeni sudovi pravilno odlučili dosudivši tužitelju iznose koje potražuje po osnovu zatezne kamate na mjesečne iznose penzije isplaćene sa zakašnjenjem.

Imajući u vidu navedene okolnosti, ovaj sud je cijenio i stav Ustavnog suda BiH izražen u odluci broj: AP-1670/21 od 13.07.2023. godine, te je, njegovom analognom primjenom, našao da se greške i propusti tuženog načinjeni u predmetnom postupku, koji su doveli do poništenja njegovih rješenja, ne mogu staviti na teret tužitelju, te da bi se odbijanjem njegovog zahtjeva za isplatu zatezne kamate, na tužitelja stavio pretjeran teret.

S obzirom na sve izloženo, ovaj sud je našao da ne stoji revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava, te da pravni zaključak nižestepenih sudova nije suprotan pravnom stanovištu ovog suda u pogledu prava na isplatu zateznih kamata na mjesečne iznose penzije isplaćene sa zakašnjenjem, zbog čega je, primjenom odredbe člana 248. Zakona o parničnom postupku revizija odbijena.

Zahtjev tužitelja za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju odbijen je primjenom člana 397. stav 1. u vezi s članom 387. stav 1. Zakona o parničnom postupku, jer ovaj trošak nije bio potreban radi vođenja parnice i zaštite prava tužitelja u ovom postupku.

Predsjednik vijeća
Goran Nezirović, s.r.